

Utlåtande 2009:18 RII (Dnr 016-424/2008, 016-3834/2007)

Ungdomsparlamentets motion angående miljöpolitik

Motion av Abdo Goriya m.fl. (s) (2008:16)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion (2008:16) av Abdo Goriya m.fl. (s) anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.
2. Ärendet om att kommunstyrelsen ska föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen, (dnr 016-3834/2007), anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Ulla Hamilton anför följande.

Ärendet

Abdo Goriya m.fl. (s) har i en motion (2008:16) tagit upp ungdomsparlamentets motion om miljöpolitik. I denna och flera motioner föreslås att i samband med behandlingen av ungdomsparlamentets motioner ska anordnas ett kommunfullmäktige med fokus på ungdomsfrågor. I motionen föreslås en rad åtgärder på såväl det lokala som den nationella nivån om miljön.

Utbildningsnämnden organiserar ett ungdomsparlament som riktar sig till gymnasieelever och lärare i staden. Syftet är att öka ungdomars intresse och förståelse för demokratin, det politiska beslutsfattandet och aktuella samhällsfrågor. Ungdomsparlamentet ger möjlighet att tycka till och arbeta fram lösningar på samhällsfrågor tillsammans med elever från andra skolor. Arbetet sker inom ramen för ordinarie undervisning och hela klassen medverkar.

Inom ramen för ungdomsparlamentet har elever på olika sätt varit med och bestämt vilka frågor de anser viktigast av ett antal frågeställningar. Eleverna har tagit fram fakta, arbetat fram förslag, debatterat och beslutat om en motion per frågeställning.

Årets frågor har varit:

- Vad kan vi göra åt arbetslösheten bland 18-24-åringar?
- På vilket sätt kan vi bekämpa rasismen i samhället?
- Hur kan vi få en bättre och billigare kollektivtrafik i Stockholm?
- Hur kan vi bidra till ett miljövänligt beteende bland Stockholms invånare?
- Hur kan unga som studerar vidare efter gymnasiet få en bättre ekonomisk situation?

Kommunstyrelsen har i uppdrag att föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen (dnr 016-3834/2007). I motionen av Abdo Goriya m.fl. (s) föreslås att kommunfullmäktige i samband med behandlingen av motionerna från ungdomsparlamentet anordnar ett kommunfullmäktige med inriktning på att behandla frågor som rör ungdomar.

Motionen behandlar ungdomsparlamentets förslag om miljöfrågor. Abdo Goriya m.fl. (s) delar motionens intentioner och flertalet av förslagen i denna. Motionärerna anser att det för stadens del är värdefullt att alla förslag som ungdomsparlamentet för fram i sin motion i sak kan prövas av kommunfullmäktige.

Motionen tar upp hur vi kan bidra till ett mer miljövänligt beteende bland Stockholms invånare. Ungdomsparlamentet tar upp att växthusgaserna hela tiden ökar och hävdar att orsakerna till detta finns i:

- Stockholmarens inställning och omedvetenhet om miljön
- Utsläppen av växthusgaser
- En omfattande överkonsumtion
- Brist på miljövänliga alternativ
- Ett bristfälligt återvinningssystem

Mot bakgrund av detta har en rad förslag lagts fram. Några av dessa ligger inte inom kommunens ansvars- och kompetensområde.

Motionärerna yrkar att kommunfullmäktige efter sedvanlig beredning ges möjlighet att i sak ta ställning till de förslag som framförs i motionen samt att i samband med behandlingen av motionerna från ungdomsparlamentet anordnar

ett kommunfullmäktige med inriktning på att behandla frågor som berör ungdomar.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret anser att förslagen som motionärerna för fram redan är tillgodosedda och överensstämmer väl med de åtgärder som planeras i staden. Ärendet om att kommunstyrelsen ska föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen, (dnr 016-3834/2007), anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade anse motionen som besvarad då de i motionen föreslagna åtgärder redan genomförs inom staden. Ett förslag genomförs inte eftersom det strider mot gällande lagstiftning.

Trafik- och renhållningsnämnden överlämnar kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen och anser motionen besvarad. Motionens förslag kommenteras utifrån nämndens ansvarsområden.

Utbildningsnämnden anför att förskolorna tillhör stadsdelsnämndernas ansvarsområde och hänvisar till dem i frågan om införandet av Grön Flagg på stadens förskolor. Utbildningsnämnden har ingen egen uppfattning i frågan. Utbildningsnämnden anför inga ytterligare synpunkter.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd kommenterar flera av förslagen och framhåller det miljöarbete som bedrivs i stadsdelsnämnden. Nämnden vill slutligen understryka att det är viktigt att medvetengöra miljöfrågorna på ett aktivt sätt inom förvaltningens *samtliga* ansvarsområden. Genom att ge både personal, brukare och invånare adekvat och kunskapsorienterad information ökar kunskaperna kring miljömedvetenhet både bland barn, ungdomar och vuxna.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser det vara oerhört viktigt och värdefullt att gymnasieungdomarnas utbredda miljöintresse och engagemang i fråga om klimatförändringarna beaktas och tas tillvara.

Ungdomsparlamentets motion tar upp åtgärdsförslag kring hur invånarna i Stockholm kan bidra till ett mer miljövänligt beteende. Utifrån förslagen som framförs i motionen har nämnden i sitt remissvar valt att belysa de förslag som berör nämndens verksamheter.

Älvsjö stadsdelsnämnd ser mycket positivt på att gymnasieungdomar engagerar sig i miljö- och klimatproblemen och tar fram förslag till åtgärder. En del av förslagen har staden dock inte rådighet över. Nämnden kommenterar i sitt svar de förslag som berör förvaltningens verksamheter.

Mina synpunkter

Jag ser positivt på det engagemang som ungdomsparlamentet har lagt ned på viktiga samhällsfrågor för vår framtid. De förslag som förs fram i motionen är i viss utsträckning tillgodosedda och övriga överensstämmer väl med de åtgärder som planeras i staden. En del av förslagen ligger dock inte inom kommunens kompetens- och ansvarsområde.

Ett nytt miljöprogram 2008-2011 har utarbetats med syfte att styra och samordna miljöarbete i stadens egna verksamheter. Miljöarbete ska bedrivas integrerat hos samtliga nämnder, bolag och verksamheter i staden. Programmet ska också utgöra en grund för ett angeläget och nödvändigt samarbete med stockholmarna och näringslivet, som är viktiga aktörer i arbetet för ett miljömässigt hållbart Stockholm.

Stockholms stad prioriterar klimatarbetet. Kommunfullmäktige har beslutat att anta det ambitiösa målet att växthusgasutsläppen per stockholmare ska minskas från dagens 4,0 ton koldioxidekvivalenter per stockholmare och år till dito 3,0 ton till år 2015. Några av de viktigaste åtgärderna är att energieffektivera stadens fastighetsbestånd, verka för att en ökande andel stockholmare cyklar, går eller åker kollektivt, fortsätta bygga ut fjärrvärmens samt att byta ut stadens fordonspark mot miljöbilar. Stadens utsläpp av växthusgaser och hur dessa ska minskas har kartlagts.

På Stockholms miljöbarometer, www.miljobarometern.stockholm.se, presenteras löpande arbetet med miljömål och hållbarhetsfrågor i Stockholm. Här ges en bild av hur stockholmare, företagare och Stockholms stad arbetar för ett hållbart Stockholm.

Miljöförvaltningen har erhållit KLIMP-medel (statliga klimatinvesteringsmedel) för att bedriva ett kommunikationsprojekt kring klimatfrågan. Det handlar om att informera om vilka klimatinvesteringar som staden gjort samt att få stockholmarna att bli mer klimatsmarta. Under projektiden kommer fyra kampanjer att genomföras. Den första blir våren 2009 och kommer att handla om bostaden. Kampanjen heter Klimatneutrala stockholmare och pågår till år 2011.

Klimatakuten är ytterligare ett sätt att öka kunskapen kring klimatfrågor hos stadens lärare och elever. Projektet använder skolans lokaler som ett peda-

gogiskt verktyg för att åskådliggöra energianvändningens påverkan på klimatet.

Klimatpakten är ett annat exempel som handlar om ett samarbete kring klimatfrågor mellan näringslivet i Stockholm och Stockholms stad.

Under 2007 har staden infört ett webbaserat verktyg (ILS-webb) för att vidareutveckla arbetet med ledning, styrning och uppföljning av de verksamheter som drivs i egen regi. Verktyget används på alla nivåer i staden. Inom ramen för detta verktyg har indikatorer med målvärden tagits fram, som ska bidra till en långsiktigt hållbar miljö. Som exempel kan nämnas ”Andelen förnybart drivmedel i stadens etanol och fordonsgasfordon” där målet är att det ska öka. En annan indikator är ”andelen miljöbilar i stadens fordonspark inklusive leaseade fordon exklusive utrycknings- och specialfordon” och där är målvärdet för 2010 satt till 100 procent.

I motionen föreslås att Grön Flagg ska införas i förskolan för att nå stadens yngsta invånare, vilket innebär att man redan där påverkar barnen i en miljövänlig riktning. I Stockholm har stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista och Södermalm fattat beslut att alla intresserade förskolor certifieras enligt Grön Flagg. Totalt är det 98 förskolor/skolor i Stockholms stad som har Grön Flagg.

Motionärerna föreslår att en energisupport ska inrättas dit privatpersoner kan vända sig för att få råd och tips för att minska sin energianvändning. Inom ramen för SFS förordning (1997:1322) om bidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning, tillhandahåller Stockholm sedan år 2003 opartisk och kostnadsfri energirådgivning. Energirådgivningen är ett regionalt samarbete mellan länets kommuner och finansieras helt av bidrag från Energimyndigheten.

Energi- och klimatrådgivningen vänder sig till privatpersoner, företag, organisationer och förvaltare av kommunens egna byggnader och fastigheter. Målet är att minska energianvändningen och miljöbelastningen genom energieffektivisering och ökad användning av förnyelsebar energi.

Den kommunala energirådgivningen är organiserad kring en gemensam webbplats, telefonrådgivning och gemensamma projekt. På webbplatsen ges tips kring energieffektivisering samt möjlighet att göra en energianalys. Direkt telefonrådgivning samt distribution av informationsmaterial tillhandahålls dagtid alla veckodagar. Mer information finns på www.energiradgivningen.se.

Stockholms stad har startat ett projekt, Energicentrum, med syfte att minska stadens energiförbrukning. Energicentrum är en servicefunktion som alla Stockholms kommunala förvaltningar och bolag kan vända sig till i frågor som rör effektiviseringsåtgärder inom energiområdet.

Sammantaget kan konstateras att statligt finansierad energi- och klimatrådgivning för privatpersoner, företag, organisationer och kommunala förvaltningar och bolag i Stockholm redan finns.

Kommunen förfogar över planering och utbyggnad av cykelvägar. Staden har satsat 57,5 mnkr på att förbättra cykelvägnätet under 2007 till och med maj 2008. Under 2007 tillkom cirka sju km cykelbanor i Stockholms stad.

Motionärerna föreslår att Stockholms stad ska införa miljömärkning, vilket inte staden har någon möjlighet till. Vid upphandling kan staden däremot förespråka att varor köps in som är miljöanpassade. Staden är en viktig aktör på marknaden som köper in en stor mängd varor. Fastighetsnämnden ställer krav i upphandlingarna att fastighetskontorets miljöpolicy ska följas. Trafik- och renhållningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden har tagit fram en upphandlingsguide för hur man kan ställa krav på transporter som ett stöd för stadens bolag och förvaltningar. Ett exempel är samordnade varuleveranser till enheter inom staden.

I de upphandlingar Kommentus genomfört av bilar framgår att krav ställs bl.a. kring avgasutsläpp, bränsleförbrukning, odubbade vinterdäck, att fordonen ska kunna utrustas med system för automatisk hastighetsanpassning och att miljöklass 2005 ska uppfyllas. För städning och byggtreprenader finns krav på miljöledningssystem. Upphandlingen kring IT-utrustning innehåller krav på batterierna, på att fotohalvledare och plastdetaljer om att de inte ska innehålla kadmium, bly, samt för fotohalvledare inte heller kvicksilver.

Ett av delmålen i Miljöprogrammet 2008-2011 är att minst 15 procent av de livsmedel som staden köper ska vara ekologiska. Ekologiskt kaffe köps in till kaffeautomaterna och krav ställs på utförlig energideklaration för respektive automat.

Motionärerna anser att utbudet av miljövänliga produkter behöver utökas till exempel genom att minska importen av varor som kan produceras i närområdet. De menar att genom att använda säsongsanpassade matvaror och närproducerade varor bör det vara billigare för kommunen. En kommun lyder under lagen om offentlig upphandling och EU:s grundprincip om varors fria rörlighet. Romfördraget förbjuder importrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan. Stockholms stad har därför liten möjlighet att påverka importen av varor.

Sammanfattningsvis är förslagen som motionärerna för fram till stor del redan tillgodosedda och i huvudsak överensstämmer de väl med de åtgärder som planeras i staden.

Kommunfullmäktige är stadens högsta beslutande organ. Det är inte förenligt med fullmäktiges roll att sammanträda och behandla frågor enligt en dag-

ordning som bestämts av ungdomsparlamentet. Däremot kan hearings, konferenser eller seminarier utan formell knytning till fullmäktiges sammanträde andordnas för att diskutera exempelvis ungdomsfrågor. Ärendet om att kommunstyrelsen ska föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen, (dnr 016-3834/2007), anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion 2008:16

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Carin Jämtin* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. Avslå föredragande borgarrådets förslag till beslut
2. I huvudsak tillstyrka motionen
3. Därutöver anförs följande:

Motionen visar både på en insikt om allvaret i dessa frågor och på ett helhetsperspektiv på samhället där det förebyggande och proaktiva arbetet är i fokus. Motionen visar också på en insikt om att det inte går att skilja en seriös omsorg om miljön från en omsorg om människans villkor och ett socialt och ekonomiskt uthålligt samhälle.

Vi föredragande borgarrådets bedömning att vissa av förslagen ligger utanför den kommunala kompetensen. Staden har dock tidigare agerat i frågor som inte ligger inom den kommunala kompetensen i syfte att uppnå vissa mål som kommunen ansett är viktiga. Det behöver därför inte innebära något hinder att kommunen inte äger frågan som sådan.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ungdomsparlamentet i sin motion ger uttryck för ett synsätt vi delar och vi vill därför i huvudsak tillstyrka motionen. Vi är oroade över att den nuvarande majoriteten i stadshuset inte verkar intresserad av att göra någonting utöver det allra mest nödvändiga i miljöarbetet. Det samlade grepp som krävs i frågan saknas, och visionerna inför framtiden lyser med sin frånvaro. Detta ser vi som en allvarlig brist.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. avslå borgarrådets förslag
2. i huvudsak bifalla motionen
3. i övrigt anföra

De förslag som ungdomsparlamentet har kommit fram till ska tas tillvara och beredas seriöst. Staden bör bli bättre på att lyssna till och se den kompetens som stadens unga invånare besitter. Att låta ungdomsparlamentet bestämma dagordningen på ett kommunfullmäktigesammanträde skulle därför vara mycket intressant.

Miljöpartiet delar problembilden och orsaksanalysen i ungdomsparlamentets motion om bättre miljö i Stockholm. De åtgärder som motionen föreslår är bra och genomtänkta och bör till största delen genomföras. De flesta av dem kan staden göra mycket mer för att uppfylla. När det gäller ekonomiska styrmedel, producentansvar och andra regleringar som riksdag och regering ansvarar för har staden (och stadens politiker!) en viktig uppgift att påverka staten att använda dessa så att det gynnar miljön.

Följande kommentarer lämnas till ungdomsparlamentets åtgärdsförslag:

1a) Öka kunskapen kring miljöfrågor – Här kan Stockholm göra mycket mer och arbeta bredare än enbart med klimatfrågor, t ex vad gäller biologisk mångfald, kemikaliespridning och minskade naturresurser.

1b) Grön flagg – Stockholm har väldigt få grundskolor som arbetar med Grön Flagg och flera stadsdelar som inte aktiverar förskolorna i miljökunnande. Här bör staden bli mer aktiv och se till att fler skolor och förskolor går med.

1c) kommunal energirådgivning – Den rådgivning som finns idag fungerar bra, men behöver utvecklas med tiden.

2a) Subventionera miljövänliga varor – Genom en mer aktiv upphandling kan staden medverka till att miljövänliga varor når större marknader vilket på sikt ger lägre priser.

2b) Förbättra kollektivtrafiken – Detta är en mycket viktig fråga för Stockholm. Det är landstinget som sköter trafiken men hela stadsplaneringen och befintliga trafikapparatens ansvarar staden för. Även stadens kommunpolitiker måste ta ansvar för att förbättra kollektivtrafiken. Att lägga 25-40 miljarder på att bygga motorvägen förbifart Stockholm är ett sätt att motverka bättre kollektivtrafik i Stockholm eftersom utglesningar i västra delen inte kan kollektivtrafikförsörjas.

2c) Använd marknadsekonomiska styrmedel på klimatutsläppen – En helt riktig princip som miljöpartiet arbetat för i 20 år, vi kallar det grön skatteväxling och innebär ökade kostnader för miljöfarliga utsläpp och minskade kostnader för arbete. Sverige behöver öka den gröna skatteväxlingen.

2d) Nätverk av cykelvägar – En viktig fråga för att fler ska vilja cykla och inte ta bilen. Tyvärr har den borgerliga majoriteten halverat budgeten för cykelbanor i Stockholm, miljöpartiet tycker man borde fördubblat satsningarna istället.

3) Miljö, social- och klimatmärkning av varor – Staden kan bidra till utvecklingen av miljömärkningen genom aktiv upphandling, här kan man göra betydligt mer än idag. Att man stoppat arbetet med att göra Stockholm till en Fair Trade City är beklagligt eftersom detta hade fått fler att lära sig om arbetsmiljön vid produktion av varor från tredje världen.

4) Utöka utbudet av miljövänliga varor - Att samordna varuleveranser till verksamheter i Stockholm är ett konkret sätt som staden kan arbeta med för att minska transporter och underlätta för små lokala leverantörer. Tyvärr sker detta i mycket liten utsträckning idag. När det gäller flaskvatten anser miljöpartiet att det verkligen går att ändra beteende, nu har t ex fullmäktige till sina möten bytt vattenflaskor mot kranar som det går att hämta vatten ut. Mer information till inflyttade om kranvattnets kvalitet kan också bidra till att personer som har vanan att köpa vatten i andra städer går över till kranvatten i Stockholm. Stockholm kan även bättre anpassa matsedlarna i skolor och förskolor till säsongen, och på så sätt minska långa transporter av mat.

5a) Effektivisera källsorteringen genom fack på soptunnorna – Miljöpartiet tycker att man borde utreda förslaget om att ha flera fack på soptunnor utomhus. Under sommarhalvåret är det många som tar med sig färdigmat ut i parker och då blir det mycket plast och kartong som slängs. Att återvinna materialet är mer effektivt än att endast återvinna energi genom förbränning.

5b) Pant på el-skrot – Pantsystem lyckas få väldigt stor återlämningsandel och el-skrot skulle kunna beläggas med pant. Om dagens reglering med ansvar för producenten att samla in el-skrot inte fungerar bra kan pant vara ett sätt att förbättra systemet. Miljöpartiet har bl a föreslagit att införa pant på engångsgrillar för att dessa ska samlas in och återvinnas som metall istället för att skräpa ner i parkerna och på badplatserna.

5c) Utvidga källsorteringen i hushållen – Fastighetsnära källsortering är en bra och viktig målsättning. Tyvärr har man inte kunnat lösa vem som ska stå för kostnaderna för att bygga om de soprum i äldre hus som inte klarar detta. Miljöpartiet är angeläget om att det blir löst så att det naturliga, precis som ungdomsparlamentets miljöutskott påpekar, blir att slänga sina sopor helt och hållet sorterat.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion (2008:16) av Abdo Goriya m.fl. (s) anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

2. Ärendet om att kommunstyrelsen ska föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen, (dnr 016-3834/2007), anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 28 januari 2009

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulla Hamilton

Kerstin Tillkvist

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Teres Lindberg, Malte Sigemalm* och *Mirja RiihÄ Järvinen* (alla s) och *Inger Stark* (v) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Emilia Hagberg* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Abdo Goriya m.fl. (s) har i en motion tagit upp ungdomsparlamentets motion om miljöpolitik. I denna och flera motioner föreslås att i samband med behandlingen av ungdomsparlamentets motioner ska anordnas ett kommunfullmäktige med fokus på ungdomsfrågor. I motionen föreslås en rad åtgärder på såväl det lokala som den nationella nivån om miljön.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd samt Älvsjö stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 juni 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ser positivt på ungdomsparlamentets engagemang i samhällsfrågor och initiativ som att i en motion föreslå åtgärder för att komma till rätta med växthusgaseffekten. Ett nytt miljöprogram 2008-2011 har utarbetats med syfte att styra och samordna miljöarbete i stadens egna verksamheter. Miljöarbete ska bedrivas integrerat hos samtliga nämnder, bolag och verksamheter i staden. Programmet ska också utgöra en grund för ett angeläget och nödvändigt samarbete med stockholmarna och näringslivet, som är viktiga aktörer i arbetet för ett miljömässigt hållbart Stockholm.

Stockholm har inlett sitt klimatarbete under 2008 med att kartlägga stadens utsläpp av växthusgaser och hur dessa ska minskas. De åtgärder som är mest angelägna och ger störst effekt både i form av minskad klimatpåverkan och i form av god kostnadseffektivitet håller på att identifieras.

Under 2007 har staden infört ett webbaserat verktyget (ILS-webb) för att vidareutveckla arbetet med ledning, styrning och uppföljning av de verksamheter som drivs i egen regi. Verktyget används på alla nivåer i staden. Inom ramen för detta verktyg har indikatorer med mål värden tagits fram, som ska bidra till en långsiktigt hållbar miljö. Som exempel kan nämnas ”Andelen förnybart drivmedel i stadens etanol och fordons-gas fordon” där målet är att det ska öka. En annan indikator är ”andelen miljöbilar i stadens fordonspark inklusive leasade fordon exklusive utrycknings- och specialfordon” och där är mål värdet för 2010 satt till 100 procent.

I motionen föreslås att Grön Flagg ska införas i förskolan för att nå stadens yngsta invånare, vilket innebär att man redan där påverkar barnen i en miljövänlig riktning. Totalt är det 98 förskolor/skolor i Stockholms stad som har Grön Flagg.

Motionärerna menar att en energisupport ska inrättas dit privatpersoner kan vända sig för att få råd och tips för att minska sin energianvändning.

När det gäller energirådgivning så tillhandahåller Stockholm sedan 2003 sådan opartiskt och kostnadsfritt. Energirådgivningen finansieras helt av bidrag från Energimyndigheten. Målet är att minska energiförbrukningen och öka användning av förnyelsebar energi.

Kommunen förfogar över planering och utbyggnad av cykelvägar. Staden har satsat 57,5 mnkr på att förbättra cykelvägnätet under 2007 till och med maj 2008. Under 2007 tillkom cirka sju km cykelbanor i Stockholms stad.

Motionärerna föreslår att Stockholms stad ska införa miljömärkning, vilket inte staden har någon möjlighet till. Vid upphandling kan staden däremot förespråka att varor köps in som är miljöanpassade. Staden är en viktig aktör på marknaden som köper in en stor mängd varor. Trafik- och renhållningsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden har tagit fram en upphandlingsguide för hur man kan ställa krav på transporter som ett stöd för stadens bolag och förvaltningar. Ett exempel är samordnade varuleveranser till enheter inom staden. Ett av delmålen i Miljöprogrammet 2008-2011 är att minst 15 procent av de livsmedel som staden köper ska vara ekologiska.

Motionärerna anser att utbudet av miljövänliga produkter behöver öka exempelvis minska importen av varor som kan produceras i närområdet. De menar att genom att använda säsongsanpassade matvaror och närproducerade varor bör det vara billigare för kommunen. En kommun lyder under lagen om offentlig upphandling och EU:s grundprincip om varors fria rörlighet. Romfördraget förbjuder importrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan. Stockholms stad har därför liten möjlighet att påverka importen av varor.

Förslagen som motionärerna för fram är redan tillgodosedda och överensstämmer väl med de åtgärder som planeras i staden.

Ärendet om att kommunstyrelsen ska föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen, (dnr 016-3834/2007), anses besvarad med vad som anförs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 maj 2008 följande

1. att nämnden som svar på remissen överlämnar och åberopar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen, med förslag om att kommunfullmäktige anser motionen besvarad med vad som anförs i utlåtandet

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Eva Louise Erlandsson Slorach (s), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Ulla Hamilton m fl (m) och Karin Karlsbro (fp), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 april 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Öka kunskapen kring miljöfrågor (via radio, teve, Internet, utomhusreklam)

Miljöförvaltningen driver en rad projekt som syftar till att öka kunskapen kring miljöfrågor och använder en mängd informationskanaler för att nå ut med information. Några exempel är: Webbplatsen klimatanpassad.se som tog hem silver i tävlingen Svenska Designpriset; Klimatsmart chatt med SVT Aktuelltts tittare; Klimatcoach i Stockholm city och reklamkampanjen Pumpa däcken - Rädda världen.

<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=120495>. På Stockholms miljöbarometer, www.miljobarometern.stockholm.se, presenteras löpande arbetet med miljömål och hållbarhetsfrågor i Stockholm. Här ges en bild av hur stockholmare, företagare och Stockholms stad arbetar för ett hållbart Stockholm.

Vidare samarbetar Miljöförvaltningen med andra organisationer och delfinansierar projekt för att öka kunskapen kring miljöfrågor. Bland annat har Miljöförvaltningen erhållit KLIMP-medel (statliga klimatinvesteringsmedel) för att bedriva ett kommunikationsprojekt kring klimatfrågan. Det handlar om att informera om vad staden gjort för klimatinvesteringar samt att få stockholmarna att bli mer klimatsmarta. Under projektiden kommer fyra kampanjer att genomföras. Den första blir våren 2009 och kommer att handla om bostaden. Projektet pågår till år 2011. Kampanjen heter Klimatneutrala stockholmare och behandlas i ett tjänsteutlåtande vid samma sammanträde

som detta utlåtande.

Klimatakuten är ytterligare ett sätt att öka kunskapen kring klimatfrågor hos stadens lärare och elever. Projektet använder skolans lokaler som ett pedagogiskt verktyg för att åskådliggöra energianvändningens påverkan på klimatet.

Klimatpakten är ett annat exempel som handlar om ett samarbete kring klimatfrågor mellan näringslivet i Stockholm och Stockholms stad. Dessa tre projekt kan leda till att stockholmarnas inställning till klimatfrågor blir mer positiva.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har också vid sitt sammanträde den 10 december 2007 föreslagit Kommunfullmäktige att sätta upp som mål att minska klimatpåverkan till 3,0 CO₂-e per invånare fram till 2015, att uppdra åt nämnden årligen följa upp klimatarbetet samt uppdra åt nämnden att ansvara för den externa informationen om stadens klimatarbete. Stadens förvaltningar har också redovisat en rad åtgärder för att minska stadens egna utsläpp av CO₂e.

Förslaget torde således redan vara tillgodosett.

Miljökunskap i förskolan

När det gäller miljöstyrning finns internationella regelverk. ISO 14001 är en internationell miljöledningssystemstandard som tagits fram av ISO, International Organisation for Standardisation. EU's miljöstyrnings- och miljörevisionsordning EMAS trädde i kraft i Sverige 1995. En vidareutveckling av EMAS - den så kallade EMAS II, (förordning 761/2001) godkändes 2001. Förändringarna innebär bland annat att EMAS, liksom ISO 14001, är öppen för alla typer av företag och organisationer.

I Sverige finns miljöledningssystemet Grön Flagg, som är speciellt utvecklad för att passa miljöarbete i skolor och förskolor. Grön Flagg är ett sätt att strukturera miljöarbetet och skapa kontinuitet och struktur i skolans/förskolans arbete med miljö och hållbar utveckling. Arbetssättet strävar efter att, utifrån barns och ungdomars perspektiv följa principerna i miljöledningssystemen EMAS och ISO 14001. Inom systemet Grön Flagg kan verksamheterna formulera mål inom följande teman; Kretslopp, vatten, energi, skog, livsstil & hälsa. Huvudman för Grön Flagg är stiftelsen Håll Sverige Rent, som också kontrollerar resultat. Mer information finns på www.hsr.se

Flera svenska kommuner har beslutat att deras skolor och förskolor ska använda Grön Flagg som miljöledningssystem. I Stockholm har Sdf Rinkeby-Kista och Sdf Södermalm fattat beslut att alla intresserade förskolor certifieras enligt Grön Flagg. Idag har 98 förskolor/skolor i Stockholms kommun Grön Flagg, en majoritet av dessa är förskolor. Under 2005-2008 har det varit kostnadsfritt för förskolor och skolor att gå med i Grön flagg.

Sammantaget kan konstateras att arbete för att i förskolan påverka barnen i en miljö-
vänlig riktning redan pågår.

Motionens förslag torde således redan vara tillgodosett.

Kommunal energi- och klimatrådgivning

Inom ramen för SFS förordning (1997:1322) om bidrag till kommunal energi- och
klimatrådgivning, tillhandahåller Stockholm sedan år 2003 opartisk och kostnadsfri
energirådgivning. Energirådgivningen är ett regionalt samarbete mellan länets kom-
muner och finansieras helt av bidrag från Energimyndigheten.

Energi- och klimatrådgivningen vänder sig till privatpersoner, företag, organisationer
och förvaltare av kommunens egna byggnader och fastigheter. Målet är att minska
energianvändningen och miljöbelastningen genom energieffektivisering och ökad
användning av förnyelsebar energi.

Den kommunala energirådgivningen är organiserad kring en gemensam webbplats,
telefonrådgivning och gemensamma projekt. På webbplatsen ges tips kring energieff-
ektivisering samt möjlighet att göra en energianalys. Direkt telefonrådgivning samt
distribution av informationsmaterial tillhandahålls dagtid alla veckodagar. Mer infor-
mation finns på www.energiradgivningen.se. Vidare genomför kommunen aktiviteter
lokalt för att effektivisera energianvändningen och öka kännedomen om den kommu-
nala energirådgivningen.

Stockholms stad har startat ett projekt, Energicentrum, med syfte att minska stadens
energiförbrukning. Energicentrum är en servicefunktion som alla Stockholms kommu-
nala förvaltningar och bolag kan vända sig till i frågor som rör effektiviseringsåtgärder
inom energiområdet.

Sammantaget kan konstateras att statligt finansierad energi- och klimatrådgivning för
privatpersoner, företag, organisationer och kommunala förvaltningar och bolag i
Stockholm redan finns.

Subventionera miljövänliga varor och tjänster

Som kommun kan man inte subventionera varor och tjänster. Detta är en fråga för
regering och riksdag som kan besluta om höjd moms på varor och tjänster. De kan
också besluta om bidragssystem som kan vara morötter för ny miljöanpassad teknik.

Förslaget kan och får inte genomföras av staden.

Förbättring av kollektivtrafiken

Förbättring av kollektivtrafiken är landstingets ansvar. Stockholms stad kan enbart genom informationskampanjer uppmuntra kommuninvånare att åka mer kollektivt samt samarbeta med landstinget om upplåtelse av mark för nya kollektivtrafiksatsningar.

Staden har som en av parterna i 2007 års stora överenskommelse Samlad trafiklösning för miljö och tillväxt ställt sig bakom ett förslag med omfattande kollektivtrafikutbyggnad.

Motionens förslag torde därför - vad gäller Stockholms stad - i stor utsträckning vara tillgodosett.

Göra utsläppen av växthusgaser till ett marknadsekonomiskt styrmedel

En kommun har inte befogenheter att införa marknadsekonomiska styrmedel av växthusgaser. Detta är en fråga för regering och riksdag. Koldioxidskatten är ett fungerande styrmedel som regeringen infört.

Miljöförvaltningen har i annat sammanhang uttalat sig positivt om att handeln med utsläppsrättigheter även omfattar utsläpp från trafiken.

Motionen kan även i detta avseende anses besvarad.

Bygga ett större nätverk av cykelvägar

Under 2007 tillkom cirka sju km cykelbanor o Stockholms stad. Sedan 2004 har cykelbanorna ökat från 73,5 mil till 76 mil. Kommunen kan bygga fler cykelbanor. Fler cykelbanor är positivt då fler cyklar och kanske ställer bilen vilket leder till minskade de utsläpp av växthusgaser. Staden kan informera om var cykelbanor finns. Det tas fram cykelkartor av Trafikkontoret vilket är ett positivt sätt att locka fler att cykla. Det finns också förslag på ytterligare cykelbanor som kan behövas byggas och medel för detta anslås under Trafikkontorets budget.

Eftersom det pågår ett kontinuerligt arbete med utbyggnad av cykelbanor kan även detta förslag anses besvarat.

Kommunen har ingen möjlighet att införa märkning. Vid upphandling kan vi förespråka en märkning som är miljöanpassad. Detta är en viktig fråga och konsumtionen står för halva utsläppen av växthusgaser. I stadens upphandling kan bolagen och förvaltningarna ställa krav på miljöanpassade varor och transporter. Trafikkontoret och Miljöförvaltningen har tagit fram en upphandlingsguide för hur man kan ställa krav på transporter som är ett stöd för stadens bolag och förvaltningar. Ett av delmålen (2:2) i

stadens Miljöprogram är att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska vara mins 15 procent.

Den miljömärkning som efterfrågas i motionen finns redan eller är under utveckling på nationell nivå: Kravet kan således anses besvarat.

Miljömärkning för livsmedel - Sociala förhållanden

När det gäller sociala förhållanden finns Rättvisemärkt som är en oberoende produktmärkning som bidrar till förbättrade arbets- och levnadsvillkor för odlare och anställda i utvecklingsländer. Ett regelsystem ligger till grund för märkningen.

Förvaltningen anser att förslaget kan anses besvarat.

Miljömärkning för livsmedel - Tillverkningen och transportens klimatpåverkan

Om märkning som anger tillverkningens och transportens klimatpåverkan kan nämnas att KRAV under år 2007 och 2008 tillsammans med bl.a Svenskt Sigill driver ett projekt för att utveckla regler för klimatmärkning av mat. Syftet är att skapa ett märkningssystem för mat där konsumenter kan göra medvetna klimatval och företagen kan stärka sin konkurrenskraft. Klimatreglerna kommer att omfatta produktion, förädling och distribution av livsmedel. Särskilda certifieringsorgan har godkänts för att certifiera ekologisk produktion enligt KRAVs regelverk.

Förslaget kan anses besvarat.

Miljömärkning för livsmedel - Ekologiska odlings/uppfödningförhållanden

När det gäller ekologiska odlings-/uppfödningförhållanden finns redan idag internationella och nationella regelverk. EG-förordning 2092/1991 reglerar Ekologisk produktion av jordbruksprodukter och uppgifter därom på jordbruksprodukter och livsmedel. Förordningen upphör att gälla den 1 januari 2009 och ersätts då av EG-förordning 834/2007 om Ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EEG) nr 2092/91. Inom ramen för regelverket finns numera en gemensam EU-logotyp för ekologisk produktion.

I Sverige finns KRAV-märkningen som står för Bra miljö, God djuromsorg, God hälsa och Socialt ansvar.

Förslaget kan anses besvarat.

Minska import av varor som kan produceras i närområdet

Transporterna är en viktig del av varornas miljöpåverkan. Å andra sidan är det inte så enkelt att det som är lokalt tillverkat alltid är bättre från miljösynpunkt.

Sverige är ett litet och extremt exportberoende land. Det har rätt bred samstämmighet om betydelsen av en vittgående frihandel – inte minst för att utvecklingsländer skall kunna öka sina exportinkomster. Frihandeln bygger också på den övergripande idén att en vara skall produceras där den kan göras bäst och billigast. Lokalt producerade varor kan kräva mer energi än produktion i ett annat land och det är inte alls givet att de minskade utsläppen från minskade transporter kan väga upp den ökade energianvändningen. Det kan således vara bättre från en samlad miljösynpunkt att stål tillverkas i Sverige än att stålet tillverkas i Kina till högre kostnad och sämre miljövillkor.

Dessutom gäller en rad begränsningar i möjligheterna att stödja lokalproducerade varor.

En kommun lyder under lagen om offentlig upphandling och EU:s grundprincip om varors fria rörlighet. Romfördraget förbjuder importrestriktioner och åtgärder med motsvarande verkan. Stockholms kommun har liten möjlighet att påverka importen av varor.

Staden arbetar systematiskt för att minska miljöpåverkan från transporter. Ett exempel är samordnade varuleveranser till enheter inom Stockholms stad. Leverans sker en till två gånger i veckan istället för tidigare i genomsnitt tre leveranser per dag.

Åtgärder genomförs för att minska stockholmarnas användning av energi. Ett exempel är projektet Konsumera smartare, inom vilket 50 hushåll från Stockholms alla stadsdelar under ett års tid får vägledning för att minska sin användning av energi och därmed sina koldioxidutsläpp. Projektet ger bland annat input till projektet Klimatneutrala stockholmare, som startar upp under 2007.

Vid årsskiftet 2007/2008 lanserar KRAV klimatmärkning för mat. Denna märkning kommer att underlätta för stadens invånare att välja klimatsmart mat.

Förslaget kan anses besvarat.

Bidra till mer säsonganpassade matvanor och konkurrenskraft för närproducerade varor.

I Stockholm har ett flertal kampanjer och informationsinsatser genomförts för att ”Främja och förstärka stockholmarnas val av en hållbar och hälsosam livsstil”, vilket var ett av kommunfullmäktiges mål år 2006-2007. Exempelvis delfinansierade Stockholms Miljömiljard en informations- och utbildningsinsats i ett nytt databaserat system som syftar till att underlätta handel och tillgång till ekologiska och lokalt odlade livsmedel samt minskade transporter. Det lokala investeringsprogrammet, LIP Stockholm, delfinansierade pilotprojektet Bondens egen marknad som etablerade torgförsäljning av närproducerade och ekologiska livsmedel i Stockholm.

Stadsdelarnas konsumentvägledare har inte i uppgift att rådge medborgarna i syfte att bidra till mer säsonganpassade matvanor och konkurrenskraft för närproducerade varor. Däremot har vissa konsumentvägledare i uppdrag att informera medborgarna om miljöfarliga produkter.

Förslaget kan anses besvarat

Förbättra möjligheten för sopsortering bland gående och placera ut nya papperskorgar med olika fack för varierande avfall, t.ex. papper, aluminium, burkar och plast

I år byts minst 170 papperskorgar ut mot större modeller. Allt skräp som läggs i papperskorgarna går till energiåtervinning. I förbränningsprocessen utvinns fjärrvärme och elektricitet. Trafikkontoret överväger inte korgar med olika fack, eftersom det är lagstadgat producentansvar på förpackningar och tidningar.

Införa ett pantsystem, liknande dagens för burkar, för el-avfall, en viss procent läggs till på priset vid inköpet och återfås vid returen, detta uppmuntrar människor att lämna tillbaka el-avfall

Elavfall av hushållstyp omfattas av producentansvaret. I priset för varje elektrisk och elektronisk produkt ingår redan en avgift för återvinning. I Stockholm lämnar hushåll sitt elavfall till stadens insamlingssystem. Elproducenterna behandlar och återvinner sedan materialet. Eventuella förändringar i producentansvaret beslutas på nationell nivå.

Utvidga källsorteringen till hemmet, flerfamiljshus får ett källsorteringsrum där hushållsavfallet sorteras istället för traditionella sopnedkast, villaägare för soptunnor med separata fack.

Alla hushåll är enligt lag skyldiga att sortera ut farligt avfall, elavfall, grovavfall samt förpacknings- och tidningsmaterial från hushållsavfallet. Enligt renhållningsordningen för Stockholms kommun måste fastighetsägare ordna ett grovsoprum, container eller grovsopshämtning åt de boende. Miljöförvaltningen är tillsynsmyndighet.

Trafikkontoret ger råd och stöd gällande bland annat utformning av soprum till flerbostadshusägare som vill inrätta fastighetsnära källsortering.

Avfallstaxan för Stockholms kommun bekostar insamling och behandling av hushållens avfall, insamlingssystemet för grov-, el- och farligt avfall samt information om avfallshantering. Hämtning av grov- och elavfall vid fastigheten kan beställas mot avgift. Villahushåll och flerbostadshus kan utöka sitt sophämtningsabonnemang med hämtning av utsorterat matavfall för omvandling till kompostjord. Det är inte aktuellt med separata fack för källsorteringsmaterial på soptunnor, eftersom förpackningar och

tidningar omfattas av producentansvaret.

Trafik- och renhållningsnämnden

Trafik- och renhållningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 maj 2008 följande

Trafik- och renhållningsnämnden godkänner och överlämnar kontorets utlåtande som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 april 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret kommenterar främst de frågor som berör trafik- och renhållningsnämndens ansvarsområde. De av frågorna som ligger utanför Trafik- och renhållningsnämndens ansvar kommenteras inte i detalj. För den fullständiga motionen, se bilagan. Tjänsteutlåtandet innehåller en redogörelse om vad som faktiskt görs inom de olika områdena, främst för att skapa förståelse utifrån de givna frågeställningarna. Då förslagen från Ungdomsparlamentet är många, redovisas de tillsammans med eventuella kommentarer från kontoret.

Ungdomsparlamentets yrkanden redovisas i kursiv stil:

Att bidra till en förbättring av stockholmarnas inställning kring ett positivt miljövänligt beteende genom

a) att ta hjälp av olika medier som radio, teve, internet och utomhusreklam

Trafikkontoret gör och har gjort en mängd olika informationsinsatser i samtliga medier som nämns. Som exempel kan nämnas:

- Årliga avfallskampanjer för att öka och behålla förtroendet för stadens avfallshantering och insamlingssystem samt påverka medborgarnas attityder gentemot sortering och återvinning. Årets kampanj har tema farligt avfall.
- Sedan två år tillbaka delas en avfallskalender ut till samtliga hushåll i Stockholm. Kalendern innehåller information om insamlingssystemet (öppettider, adresser och turlistor), hur man sorterar och vad som händer med avfallet.
- Kampanjer inom ramen för Stockholm Ren och Vacker. I år genomförs en kampanj som betonar stockholmarens personliga ansvar för sitt skräp, med fokus på cigarettfimpar.
- För att få ner halten av skadliga partiklar i luften informerar kontoret i samverkan med andra om för- och nackdelar med olika vinterdäck så att invånarna i länet kan göra ett medvetet och välgrundat val, samt fördelen med att åka

kollektivt.

- Stadens, Vägverkets och SL:s gemensamma projekt trafik.nu är en webb- och waptjänst som ger en samlad och aktuell bild av trafikläget i Stockholm. Trafik.nu ger bland annat information om hur man undviker att fastna i köer och därigenom minskar utsläppen av bilavgaser.
- Information om "Vandrande skolbuss" för en förbättrad trafikmiljö runt Stockholm skolor. Vandrande skolbuss innebär att flera familjer turas om att följa sina egna och andras barn till och/eller från skolan.
- Tävligen Skolutmaningen, som även den syftar till att förbättra trafikmiljön runt skolor i Stockholm. Elever, föräldrar och skolpersonal utmanas att under minst två veckor gå eller cykla till skolan så ofta som möjligt.

b) införa grönnflagg för att nå stadens yngsta invånare vilket innebär att man redan i förskolan påverkar barnen i en miljövänlig riktning, som att t. ex lära sig att källsortera, detta kan göras roligt för barnen genom att dela ut gröna flaggor till de förskolor som har en miljövänlig inriktning

- F d Renhållningsförvaltningen, numera trafikkontorets avdelning för avfall, och Miljöförvaltningen tog med bidrag från miljömiljarden fram ett pedagogiskt webbaserat verktyg för stockholmslärare i årskurs 8 och 9 att användas i undervisningen.
- F d Renhållningsförvaltningen har också tillsammans med andra förvaltningar och bolag medverkat i Miljödagarna. Syftet var att lära och inspirera barn i årskurs 3-5 om miljö.
- Trafikkontoret skickar vid förfrågan ut *Sunes sopbok*, en pyssel- och informationsbok om avfall till lärare och andra som arbetar med barn.

c) upprätta en energisupport dit privatpersoner kan vända sig för att få råd och tips för att minska sin el- och energianvändning, denna ska vara statligt finansierad eller när möjligt

- Stockholms stad deltar som en av 27 kommuner i Stockholmsregionen i www.energiradgivningen.se. Energirådsgivningen ger bl a råd och tips enligt motionärernas önskemål, såväl till privatpersoner som till juridiska personer. Dess uppdrag är en minskad energianvändning och miljöpåverkan genom energieffektivisering och ökad användning av förnybar energi. Energirådsgivningen finansieras av statliga bidrag.

Att minska stockholmarnas utsläpp av växthusgaser genom att:

a) subventionera miljövänliga varor och tjänster

- Boende i Stockholms stad med sophämtningsabonnemang som väljer att ut-

öka sitt sophämtningsabonnemang med separat hämtning av utsorterat matavfall har möjlighet att sänka sin sophämtningsavgift, eftersom mängden övriga hushållssopor då minskar.

- Boende i innerstan har möjlighet att ansöka om boendeparkering och får då på dagtid parkera sin bil till lägre taxa, boendeparkeringstaxa. På detta sätt skapas ett incitament att åka kollektivt till jobbet och låta bilen stå kvar hemma på dagen. Ägare av miljöbilar med boendeparkeringstillstånd kan ansöka om, och få, avgiften nedsatt till 0.
- Trafikkontoret ställer i upphandling miljökrav på sina entreprenörer. Till exempel måste nya sophämtningsentreprenörer använda biogasdrivna fordon. För upphandling av entreprenader och tjänster används för de tre storstäderna och Vägverket gemensamma kraven miljökrav vid upphandling (Miljökrav vid upphandling av entreprenader och tjänster, KF 2007-11-26 § 25). Även om denna punkt inte innefattar subventioner är den ett tydligt exempel på att staden arbetar med fler olika styrmedel, som på sikt kommer hela samhället tillgodo.

Trafikkontoret vill dock poängtera att en kommun inte har rätt att subventionera miljövänliga varor och tjänster.

- b) förbättra kollektivtrafiken med t. ex ökad turtäthet så att den blir mer tilltalande än omiljövänliga alternativ som bilåkning*

Det är Landstinget genom AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) som är huvudman och därmed ansvarig för kollektivtrafiken. Utvecklingen av den kollektiva trafiken är dock även en primärkommunal angelägenhet. I egenskap av väghållare ansvarar staden för att tillsammans med SL utveckla busstrafiken, såsom till exempel skett med signalprioritering av bussar, kollektivtrafikkörfält mm.

- c) göra utsläppen av växthusgaser till ett marknadsekonomiskt styrmedel genom att ta betalt för alla former av utsläpp, vilket minskar lönsamheten för tillverkning och konsumtion av omiljövänliga produkter då deras motsats framstår som billigare; resultatet blir att de miljöfarliga alternativen slås ut, stockholmarna styrs därigenom mot ett miljövänligt beteende; detta sker på global nivå, med existerande utsläppsrätter som bas, för maximal genomslagskraft*

Handel med utsläppsrätter faller inte inom Trafikkontorets kompetensområde.

- d) bygga ett större nätverk av cykelvägar i staden och därigenom göra cykeln till ett attraktivt färdmedel*

I Stadens miljöprogram för 2008-2011 återfinns delmål 1.4: Staden ska verka för att andelen personer som åker kollektivt, cyklar och går ökar. Delmålet innebär bl a att cykel- och gångtrafikanter framkomlighet ska beaktas i planeringen. Stockholms stad har under de senaste decennierna satsat på omfattande utbyggnader av cykelbanenätet.

De cykelplaner för innerstaden och ytterstaden som antagits av staden innebär en strategisk planeringsinriktning för utvecklingen av övergripande cykelvägnät. Under senare år har cyklingen inte bara ökat kraftigt under sommaren utan även under höst, vinter och vår.

Stockholms infrastruktur behöver förnyas och renoveras. Staden växer också, med ökande trafikmängder och omfattande exploateringsprojekt. Detta sammantaget gör att framkomligheten på kort sikt överlag redan är ansträngd, liksom investeringsramarna och att det därmed saknas såväl medel som logistisk möjlighet att utöver de renoveringar av befintlig infrastruktur som görs nyinvestera i större cykelbaneprojekt. Enligt nämndens verksamhetsplan inriktas arbetet med cyklisters framkomlighet på att hålla stadens cykelleder i ett väl fungerande och trafiksäkert skick, samt att identifiera utsatta konfliktpunkter mellan cyklister och fotgängare. Genomförandet av cykelplanerna är i huvudsak inriktat på att åtgärda punkter i systemet som har framkommit i brist- och behovsanalyser.

Trafikkontoret vill även betona vikten av väl underhållna cykelvägar, inte endast deras närvaro, som ett incitament att öka cykelns attraktivitet som färdmedel.

Trafikkontoret var också den förvaltning som genomförde upphandlingen av ett låne-cykelsystem 2006. Som ett resultat av denna finns i Stockholm i dag ett helt extern finansierat låne-cykelsystem i bruk, ett system som bidrar till delmålet i miljöprogrammet.

3. Att förenkla ett miljövänligt val för invånarna gällande livsmedel genom att införa en ny miljömärkning med uppgift att göra konsumenten mer medveten, märkningen ska innehålla följande aspekter:

- a) Sociala förhållanden*
- b) Tillverkningen och transportens klimatpåverkan*
- c) Ekologiska odlings/uppfödningförhållanden*

Frågan ligger inte inom kontorets kompetensområde. Kontoret kan dock konstatera att det redan idag finns en omfattande märkning av livsmedel utifrån olika aspekter, såväl statligt eller överstatligt sanktionerade, såsom Svanen, EU-blomman, märkning för ekologisk eller biodynamisk odling, som via föreningar eller andra sammanslutningar, såsom KRAV och Rättvisemärkt.

4. Att öka utbudet av miljövänliga produkter genom att

- a) minska importen av varor som kan produceras i närområdet: minska importen av tappat vatten då Sverige har bland världens bästa kranvatten*
- b) minska de långa mattransporterna genom att bidra till säsonganpassade matvaror, närproducerade varor bör vara billigare då de är mer miljövänliga*

Frågan ligger inte inom kontorets kompetensområde. Av yrkandet kan inte utläsas om detta ska ske genom konsumentpåverkan eller genom lagstiftning. Såväl Energirådgivningen som Konsumentverket har mycket information om livsmedel klimatpåverkan.

Kontoret vill dock erinra om att Stockholms innerstad är en så kallad miljözon. Detta innebär att tung trafik som drivs med diesel måste uppfylla Trafikkontorets miljökrav för att få köra genom staden.

5. Att öka och effektivisera källsorteringen genom att:

a) förbättra möjligheten för sopsortering bland gående och placera ut nya papperskorgar med olika fack för varierande avfall, tex papper, aluminium, burkar och plast

I år byts minst 170 papperskorgar ut mot större och snyggare modeller. Allt skräp som läggs i papperskorgarna går till energiåtervinning. I förbränningsprocessen utvinns fjärrvärme och elektricitet. Trafikkontoret överväger inte korgar med olika fack, eftersom det är lagstadgat producentansvar på förpackningar och tidningar.

b) införa ett pantsystem, liknande dagens för burkar, för el-avfall, en viss procent läggs till på priset vid inköpet och återfås vid returen, detta uppmuntrar människor att lämna tillbaka el-avfall

Elavfall av hushållstyp omfattas av producentansvaret. I priset för varje elektrisk och elektronisk produkt ingår redan en avgift för återvinning. I Stockholm lämnar hushåll sitt elavfall till stadens insamlingssystem. Elproducenterna behandlar och återvinner sedan materialet. Eventuella förändringar i producentansvaret beslutas på nationell nivå.

c) utvidga källsorteringen till hemmet, flerfamiljshus får ett källsorteringsrum där hushållsavfallet sorteras istället för traditionella sopnedkast, villaägare för soptunnor med separata fack.

Alla hushåll är enligt lag skyldiga att sortera ut farligt avfall, elavfall, grovavfall samt förpacknings- och tidningsmaterial från hushållsavfallet. Trafikkontoret har dock ingen tillsynsskyldighet för detta.

Villahushåll och flerbostadshus kan välja att utöka sitt sophämtningsabonnemang med separat hämtning av utsorterat matavfall. Matavfallet hämtas då med en speciell sopbil och omvandlas till kompostjord. Det är inte aktuellt med separata fack för källsorteringsmaterial, eftersom förpackningar och tidningar omfattas av producentansvaret.

Avfallstaxan för Stockholms kommun bekostar insamling och behandling av hushållens avfall, insamlingssystemet för grov-, el- och farligt avfall samt information om avfallshantering. Hushåll kan alltså utan extra kostnad lämna grov-, el- och farligt avfall till stadens insamlingssystem. Taxans nuvarande konstruktion medger inte

hämtning av grov- och elavfall vid fastigheten utan extra kostnad. Denna tjänst kan dock beställas mot avgift från Trafikkontorets upphandlade entreprenörer.

Trafikkontoret ger råd och stöd gällande bland annat utformning av soprum till flerbo-stadshusägare som vill inrätta fastighetsnära källsortering. Initiativet måste komma från fastighetsägaren, eftersom det är producentansvar på förpackningar och tidningar. Väljer fastighetsägaren att ha insamling av producentansvars-material i fastigheten som en god service till de boende, betalar ägaren för att materialet ska hämtas till återvinning av en av Trafikkontorets entreprenörer. I priset på varje förpackning och tidning som säljs ingår dock redan en liten summa som ska täcka insamling och behandling av materialet från Förpacknings- och tidningsinsamlingens återvinningsstationer.

Enligt renhållningsordningen för Stockholms kommun får en fastighetsägare inte endast hänvisa de boendes grovavfall till en återvinningscentral, utan måste ordna ett grovsoprum, en container eller en grovsopshämtning åt de boende. Miljöförvaltningen är tillsynsmyndighet.

Trafikkontoret har berett motionen från Ungdomsparlamentet som en vanlig motion till kommunfullmäktige. I den socialdemokratiska motionen yrkas också att yrkar också kommunfullmäktige att i samband med behandling av motionerna från ungdomsparlamentet anordnar ett kommunfullmäktige med inriktning mot att behandla frågor som rör ungdomar. Trafikkontoret konstaterar att ett uppdrag att Kommunstyrelsen i november 2007 fick i uppdrag att föreslå former för ett kommunfullmäktigesammanträde där Ungdomsparlamentet får bestämma dagordningen. Uppdraget bereds inom Stadsledningskontoret.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2008 följande

Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Per Olsson (mp), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 april 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen konstaterar att förskolorna tillhör stadsdelsnämndernas ansvarsområde och hänvisar till dem i frågan om införandet av Grön Flagg på stadens förskolor. Utbildningsnämnden har ingen egen uppfattning i frågan.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2008 följande

tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Jakob Dencker m.fl. (mp), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser det värdefullt att gymnasieungdomarna har ett utbrett miljöintresse och att de engagerar sig i klimatförändringens problematik. Ungdomarnas arbete med att ta fram faktaunderlag, som leder fram till åtgärdsförslag inom miljöområdet, får ses som kunskapsinläring kring den politiska beslutsprocessen.

Ungdomsparlamentets motion tar upp åtgärdsförslag kring hur invånarna i Stockholm genom sitt beteende kan främja miljön. Förvaltningen har valt att belysa de förslag som berör stadsdelsområdet och förvaltningens verksamheter.

- *Att bidra till förbättring av stockholmarnas inställning kring ett positivt miljövänligt beteende genom att öka kunskapen och informera via olika medier, införa "grön flagg" samt upprätta en energisupport dit privatpersoner kan vända sig för råd och stöd för att minska sin el- och energianvändning.*

Förvaltningen anser sig i hög grad arbeta i enlighet med rubricerade förslag i Ungdomsparlamentets motion om miljöpolitik. Förvaltningen kan redovisa följande.

Stadsdelsområdets två medborgarkontor (Rinkeby respektive Kista) erbjuder information till invånarna att i sin vardag bli mer miljömedveten. Förvaltningens Agenda 21 – miljösamordnare anordnar publika arrangemang t.ex. med att ge information till stadsdelsområdets kolonister kring avfallshantering och kompostering.

För att öka trivseln i boendemiljön samt för att skapa trygghet anordnar förvaltningen sedan ett antal år städskampanjer vår och höst och inleder nu under våren 2008 en verk-

samhet i samarbete med föreningslivet - s.k. föreningsstämning. Varje år ansluter sig flera förskolor och skolor till den nationella skräp plockar dagen som arrangeras av Stiftelsen Håll Sverige Rent i samarbete med stadsdelsförvaltningen.

Grön Flagg är den svenska grenen av Eco-schools som leds av Environmental Education (FEE). I Sverige omfattar miljöcertifieringen medarbetare, barn och elever inom förskola, grundskola och gymnasieskola. 25 länder deltar i projektet som omfattar fler än 1 miljon människor. I Sverige är närmare 1000 förskolor och skolor anmälda till Stiftelsen Håll Sverige Rent och Grön Flagg. Inom Rinkeby-Kista stadsdelsområde har hälften av trettioalet förskolor redan Grön Flagg, medan den andra hälften håller på att certifiera sig härför. Den gröna flaggan är det synliga beviset på att man i den dagliga verksamheten prioriterar ett handlingsinriktat miljöarbete, där alla är engagerade. Inom Rinkeby-Kista stadsdelsområde har effekten av satsningen på Grön-Flagg-certifieringen inom förskolor och skolor varit mycket positiv.

Genom statligt bidrag har 26 kommuner upphandlat Klimat- och Energirådgivningen. Verksamheten har varit igång sedan hösten 2003, då kallad Energirådgivningen. Härigenom ges stockholmarna information och råd om hur både energikostnader och miljöbelastning kan minskas samt om vilka tekniska lösningar som finns. Tjänsten är opartisk och kostnadsfri och består av telefonrådgivning, webbservice och andra aktiviteter. Klimat- och Energirådgivningen vänder sig till allmänhet, företag och föreningar. På rådgivningens hemsida återfinns mer information, www.energiradgivningen.se .

Förvaltningens konsument rådgivare vid Medborgarkontoren i Rinkeby respektive Kista tar bl.a. emot personer som har problem med sina elkostnader. I varje enskilt ärende informerar konsument rådgivaren personen om besparingsåtgärder för att minska sin energiförbrukning. Information ges också kring återvinning, bättre konsumtionsvanor, effekter på miljön beroende på transportmedel m.m.

- *Att minska stockholmarnas utsläpp av växthusgaser genom att subventionera miljövänliga varor och tjänster samt förbättra kollektivtrafiken.*

Förslaget om att subventionera priset på miljövänliga varor för att minska utsläppen av växthusgaser är en statlig fråga, eftersom den handlar om att genom skatter eller bidrag försöka neutralisera s.k. marknadsimperfectioner. Sådana åtgärder faller inte inom den kommunala kompetensen, såvitt de inte regleras inom ram för särskild lagstiftning – såsom t.ex. trängselavgifter. Vidare kan förvaltningen konstatera att frågan om utsläppsrätter av s.k. växthusgaser inte bara är en nationell utan framförallt en internationell fråga som måste avgöras utanför Stockholms stadshus.

Kollektivtrafiken inom Rinkeby-Kista stadsdelsområde är väl utbyggd med tunnelbana

och bussförbindelser, vilket underlättar för invånarna att lätt ta sig till såväl Stockholms city som angränsande kommuner. Kollektivtrafiken är framförallt en angelägenhet för Stockholms läns landsting. Även om stadsdelsområdet i huvudsak är välförsett med kollektiva transportmedel finns utrymme för förbättringar för en åldrande befolkning med mycket få hushåll med tillgång till eget fordon. Det gäller framförallt standard och utrustning på stationer och busshållplatser för att göra miljön där inbjudande och för att underlätta övergången mellan olika samfärdsmedel. Dessutom råder det brist på busslinjer trafikerade med mindre bussar och med kortare linjesträckning i närområdet.

Inom Rinkeby-Kista stadsdelsområde finns ett stort antal promenad- och cykelvägar. Stadsplanen inom området kännetecknas av en konsekvent trafikseparering mellan gångbanor och cykelvägar å ena sidan och gator å den andra. Detta lämnar plats för många säkra promenad- och cykelvägar inom bostadsområdena. De brister som finns berör främst avsaknaden av goda cykelleder till andra delar av staden och till angränsande kommuner. Förvaltningen är mot denna bakgrund positiv till förslaget om en satsning på ett utbyggt nätverk av cykelvägar.

- *Öka utbudet av miljövänliga produkter*

Lag om offentlig upphandling (LOU) medger inte att staden kan ställa krav på bl.a. närproducerad mat. Förvaltningen arbetar mot att samtliga verksamheter som gör stora livsmedelsinköp bör välja säsongsanpassade varor och i första hand välja svenskproducerat. Verksamheterna skall dock alltid välja miljömärkta livsmedel.

- *Öka och förbättra källsortering.*

Förvaltningen, som ansvarar för renhållningen på parkmarken, anser att förslaget om att underlätta sopsorteringen för gående genom att placera ut nya papperskorgar med olika fack för varierande avfall är vällovligt och intressant. Förvaltningen ser samtidigt en rad praktiska svårigheter med förslaget, men skulle inte motsätta sig att staden eventuellt genomför en begränsad försöksverksamhet med detta syfte.

Förvaltningen har inte heller något att invända mot att förslaget om ett pantsystem för el-avfall studeras vidare. Behov samt legala och praktiska förutsättningar behöver dock utredas på nationell nivå och i samarbete med den berörda branschen/de berörda branscherna innan en eventuell försöksverksamhet påbörjas.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har ett avtal med Kista öppna dagverksamhet, verksamhetsområde funktionshindrade. Regelbundet kommer deltagare från dagverksamheten för att tömma och byta ut källsorteringskärl som finns i förvaltningens nämndhus. Förvaltningen eftersträvar att allt avfall som produceras i verksamheterna

ska omhändertas på ett miljöriktigt sätt.

Förvaltningen har också tidigare anordnat seminarium för fastighetsägarna inom stadsdelsområdet för att ge information och kunskaper kring källsortering, energi- och avloppsfrågor. Fastighetsägarna har genom detta fått ökad miljökunskap, som har spridits vidare till hyresgästerna i form av nya rutiner kring källsortering inom bostadsområdena.

Förvaltningen vill slutligen understryka att det är viktigt att medvetengöra miljöfrågorna på ett aktivt sätt inom förvaltningens *samtliga* ansvarsområden. Genom att ge både personal, brukare och invånare adekvat och kunskapsorienterad information ökar kunskaperna kring miljömedvetenhet både bland barn, ungdomar och vuxna.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2008 följande

1. Stadsdelsnämnden beslutar att godkänna förvaltningens remissyttrande.
2. Remissvaret skickas i digital form till RII (RII-remissvar, Groupwise) och i pappersform till KF/KS kansli
3. Omedelbar justering

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 april 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser det vara oerhört viktigt och värdefullt att gymnasieungdomarnas utbredda miljöintresse och engagemang i fråga om klimatförändringarna beaktas och tas tillvara.

Ungdomsparlamentets motion tar upp åtgärdsförslag kring hur invånarna i Stockholm kan bidra till ett mer miljövänligt beteende. Utifrån förslagen som framförs i motionen har förvaltningen i sitt remissvar valt att belysa de förslag som berör förvaltningens verksamheter.

- *Att bidra till förbättring av stockholmarnas inställning kring ett positivt miljövänligt beteende genom att öka kunskapen och informera via olika medier, införa "grön flagg" samt upprätta en energisupport dit privatpersoner kan vända sig för råd och stöd för att minska sin el- och energianvändning.*

Information om miljöfrågor lämnas bl a vid stadsdelens medborgarkontor och via

annonser och artiklar i lokaltidningen Södra Sidan. Förvaltningen planerar att anordna allmänna informationsmöten om hållbar livsmiljö i anslutning till stadsdelsnämndens öppna möten för de boende i Skärholmen

Fältskolan i Skärholmen, som i projektform drivs av en verksamhetsansvarig lärare, arbetar med lärandet utomhus i den tätortsnära naturen och lyfter fram frågor om miljö, kultur och språk med utgångspunkt från invånarna i Skärholmen. Fältskolan erbjuder Skärholmens förskolor och skolor verksamhetsanpassad miljöutbildning.

Varje år anordnas städskampanjer för att öka trivselen i boendemiljön samt skapa trygghet. Samtliga förskolor i stadsdelen deltar vid den nationella skrapplockardagen som arrangeras av Stiftelsen Håll Sverige Rent i samarbete med stadsdelsförvaltningen.

Grön Flagg är den svenska grenen av Eco-schools som leds av Environmental Education (FEE). I Sverige omfattar miljöcertifieringen medarbetare, barn och elever inom förskola, grundskola och gymnasieskola. 25 länder deltar i projektet som omfattar fler än 1 miljon människor. I Sverige är närmare 1000 förskolor och skolor anmälda till Stiftelsen Håll Sverige Rent och Grön Flagg.

Den gröna flaggan är det synliga beviset på att man i den dagliga verksamheten prioriterar ett handlingsinriktat miljöarbete, där alla är engagerade. Inom stadsdelen Skärholmen finns ett mycket stort intresse av Grön Flagg-certifiering inom förskolan och skolan. Under våren har fältskolan i Skärholmen tagit initiativ till och samordnat en miljöutbildning, vilken anordnats i samarbete med Grön Flagg för intresserad personal.

Genom statliga bidrag har 27 kommuner upphandlat Klimat- och Energirådgivningen. Verksamheten har varit igång sedan första oktober 2003, då kallad Energirådgivningen. Det är en service till stockholmarna om hur både energikostnader och miljöbelastning kan minskas, samt om vilka tekniska lösningar som finns. Tjänsten är opartisk och kostnadsfri och består av telefonrådgivning, webbservice och andra aktiviteter. Klimat och Energi-

Rådgivningen vänder sig till allmänhet, företag och föreningar. Vid förvaltningens medborgarkontor erbjuds medborgarna olika typer av konsumentrådgivning via webben.

- *Att minska stockholmarnas utsläpp av växthusgaser genom att bygga ut ett större nätverk av cykelvägar och därigenom göra cykeln till ett attraktivt färdmedel samt förbättra kollektivtrafiken.*

Inom Skärholmens stadsdelsområde finns ett stort antal promenad- och cykelvägar. Områdets boendestruktur utmärks av att biltrafiken leds runt bostadshusen och lämnar därmed plats för säkra promenad- och cykelvägar inom bostadsområdena. Förvaltningens olika verksamhetsområden har möjlighet att låna förvaltningens tjänstecyklar

när så är möjligt t.ex. vid hembesök.

Inom stadsdelsområdet är kollektivtrafiken väl utbyggd med tunnelbana och bussförbindelser, vilket underlättar för invånarna att lätt ta sig till Stockholms City och kranskommunerna.

- *Minska importen av varor som kan produceras i närområde, minska importen av tappat vatten då Sverige har bland världens bästa kranvatten, öka utbudet av miljövänliga produkter och minska de långa mattransporterna genom att bidra till säsongsanpassade matvaror. De närproducerade varorna bör vara billigare då de är mer miljövänliga.*

Förvaltningen delar i mångt och mycket förslagsställarnas uppfattning och anser också att de långväga livsmedelstransporterna är problematiska. Lag om offentlig upphandling (LOU) medger dock inte att staden ställer krav på bl.a. närproducerad mat. Däremot kan de verksamheter som gör livsmedelsinköp välja att säsongsanpassa maten och köpa in svenskodlade livsmedel. Förvaltningens mål är också att andelen inköpta ekologiska livsmedel ska öka.

- *Öka och förbättra källsortering.*

Skärholmens stadsdelsförvaltning har ett avtal med den öppna dagverksamheten, verksamhetsområde funktionshinder. Regelbundet kommer deltagare från dagverksamheten för att tömma och byta ut källsorteringskärl som finns vid huvudkontoret vid Bodholmsplan 2.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2008 följande

Stadsdelsnämnden beslutar att som svar på remiss avseende motion (2008:16) överlämna föreliggande tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) och ledamoten Kenneth Rönnquist (mp), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 april 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser mycket positivt på att gymnasieungdomar engagerar sig i miljö-och klimatproblemen och tar fram förslag till åtgärder. En del av förslagen har staden dock inte rådighet över. Nedan kommenteras de förslag som berör förvaltningens verksamheter.

Öka kunskapen och informera om vad varje enskild individ kan göra för att bidra till en bättre miljö med hjälp av olika medier som radio, teve, Internet och utomhusreklam.

Stadsdelsförvaltningen informerar om miljöfrågor dels genom miljöhörnan på medborgarkontoret, dels i informationsbladet som delas ut till alla hushåll.

Införa Grön Flagg för att nå stadens yngsta invånare vilket innebär att man redan i förskolan påverkar barnen i en miljövänlig riktning, som att t.ex. lära sig att källsortera, detta kan göras roligt för barnen genom att dela ut gröna flaggor till de förskolor som har en miljövänlig inriktning.

Stiftelsen Håll Sverige Rent håller i utmärkelsen Grön Flagg för skolor och förskolor. Två av de kommunala förskolorna i Älvsjö har Grön Flagg: Äppelängen och Sylvester. Det innebär att de har ett aktivt miljöarbete tillsammans med barnen och att de varje år arbetar kring ett tema t.ex. kretslopp, energi eller vatten. Även de förskolor som inte har Grön Flagg arbetar mer eller mindre aktivt med miljöfrågan t.ex. har alla kommunala förskolor i Älvsjö källsortering. Till hösten planeras en miljöutbildning för förskolepersonal tillsammans med Håll Sverige Rent, vilket kan leda till att fler förskolor ansöker om Grön Flagg.

Upprätta en energisupport dit privatpersoner kan vända sig för att få råd och tips för att minska sin el- och energianvändning.

Stockholms stad erbjuder kostnadsfri och opartisk energirådgivning i samarbete med 26 andra kommuner i Stockholmsregionen. Energirådgivningen finns på tfn. 08-29 11 29 eller www.energiradgivningen.se. Förvaltningen informerar om denna tjänst genom medborgarkontoret och informationsbladet.

Bygga ett större nätverk av cykelvägar i staden och därigenom göra cykeln till ett attraktivt färdmedel.

Förvaltningen skulle gärna se att fler cykelbanor byggs i stadsdelen t.ex. finns planer för en ny cykelbana genom Solberga. Från 2008 finns dock inga medel på trafikkontoret för cykelbanor i Älvsjö.

Minska importen av varor som kan produceras i närområdet; minska importen av tappat vatten då Sverige har bland världens bästa kranvatten. Minska de långa mattransporterna genom att bidra till säsongsanpassade matvanor, närproducerade varor bör vara billigare då de är mer miljövänliga.

Förvaltningen håller med om dessa förslag och anser också att långväga livsmedels-transporter är ett problem. I upphandlingar har staden dock inte möjlighet att kräva närproducerat, då det inte är tillåtet enligt lagen om offentlig upphandling. Däremot kan de verksamheter som gör livsmedelsinköp välja att i större utsträckning säsonganpassa maten och köpa in sådana livsmedel som kan odlas i Sverige t.ex. rotfrukter. Kökspersonal på många av förvaltningens verksamheter har deltagit i miljöutbildningar där säsonganpassning av menyer har varit en del av utbildningen. Detta arbetssätt har också fördelen att det ger lägre matkostnader.

Att köpa flaskvatten är förstås onödigt i Stockholm som har mycket bra kranvatten. Förvaltningens verksamheter köper inte in vatten på flaska.

Förbättra möjligheten för sopsortering bland gående och placera ut nya papperskorgar med olika fack för varierande avfall t.ex. papper, aluminium, burkar och plast.

Detta är ett intressant förslag som provats av staden. Tyvärr uppstod problem med överfulla papperskorgar eftersom många invånare lämnade sitt källsorterade avfall från hushållet vid dessa papperskorgar i stället för att lämna det vid en återvinningsstation. Förpackningar och tidningar omfattas av producentansvaret och så länge förpacknings- och tidningsinsamlingens återvinningsstationer för hushållen inte fungerar tillräckligt bra så är förvaltningen tveksam till att återigen prova källsortering i papperskorgar.

Utvidga källsorteringen till hemmet, flerfamiljshus får ett källsorteringsrum där hushållsavfallet sorteras istället för traditionella sopnedkast, villaägare får soptunnor med separata fack.

Älvsjö stadsdelsnämnd har tillsammans med nio andra stadsdelsnämnder drivit projektet Sortera Mera under åren 2005-2007. Utgångspunkten var stadsdelsnämndernas uppdrag att öka den fastighetsnära källsorteringen i staden. Projektets informationsinsatser omfattade 77 fastigheter med 4300 hushåll samt 23 interna verksamheter. I mer än hälften av projektfastigheterna bestod insatserna av att utveckla målgruppsanpassade metoder och verktyg för en fungerande källsortering. Projektet konstaterade att det krävs insatser och engagemang från fastighetsägaren och kunskap och motivation hos de boende för att införa och bibehålla en fungerande källsortering. Projektet påpekade i sin slutrapport att det idag saknas tillräckliga incitament och styrmedel för fastighetsägare och boende att införa fastighetsnära källsortering i fastigheten.

Projektet Sortera Mera omfattade inte enfamiljshushåll, men förvaltningen ser positivt

på att även dessa skulle kunna få en fastighetsnära hämtning av källsorterat avfall. Idag kan villaägare mot en avgift få särskild hämtning av matavfall i kärl. Övrigt källsorterat avfall såsom förpackningar och tidningar omfattas dock av producentansvaret och samlas inte in av staden.

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Åsa Romson (mp) med hänvisning till sitt yrkande enligt följande

1. att huvudsakligen bifalla motionen med följande motivering:

”Miljöpartiet delar problembilden och orsaksanalysen i ungdomsparlamentets motion om bättre miljö i Stockholm. De åtgärder som motionen föreslår är bra och genomtänkta och bör till största delen genomföras. De flesta av dem kan staden göra mycket mer för att uppfylla. När det gäller ekonomiska styrmedel, producentansvar och andra regleringar som riksdag och regering ansvarar för har staden (och stadens politiker!) en viktig uppgift att påverka staten att använda dessa så att det gynnar miljön.

1a) Öka kunskapen kring miljöfrågor – här kan Stockholm göra mycket mer och arbeta bredare än enbart med klimatfrågor, t ex ta upp mer kring biologisk mångfald, kemikalie-spridning och minskade naturresurser vilket är områden som hänger ihop och som är viktiga att känna till mer om för att veta konsekvenserna av den konsumtion och andra vardagliga val man gör.

1b) Grön flagg – Stockholm har väldigt få grundskolor som arbetar med Grön Flagg och flera stadsdelar som inte aktiverar förskolorna i miljökunskande, här kan/bör staden bli aktivare och se till att fler skolor och förskolor går med.

1c) kommunal energirådgivning – detta finns och fungerar bra, men behöver utvecklas med tiden.

2a) Subventionera miljövänliga varor – miljövänligare varor blir billigare i jämförelse om icke-miljövänliga varor måste betala för sin nersmutsning, rena subventioner fungerar bäst för att introducera bättre produkter och metoder men bör inte användas i längden. Också genom en mer aktiv upphandling kan staden medverka till att miljövänliga varor når större marknader vilket ger lägre priser.

2b) Förbättra kollektivtrafiken – Detta är en mycket viktig sak för Stockholm. Det är landstinget som sköter trafiken men hela stadsplaneringen och befintliga trafikapparatens ansvarar staden för. Tyvärr vill många kommunpolitiker inte ta ansvar för att förbättra kollektivtrafiken. Att lägga 25-40 miljarder på att bygga motorvägen förbifart Stockholm är ett sätt att motverka bättre kollektivtrafik i Stockholm eftersom utglesningar i västra delen inte kan kollektivtrafikförsörjas.

2c) Använd marknadsekonomiska styrmedel på klimatutsläppen – En helt riktig princip som miljöpartiet arbetat för i 20 år, vi kallar det grön skatteväxling och innebär

ökade kostnader för miljöfarliga utsläpp och minskade kostnader för arbete. Sverige behöver öka den gröna skatteväxlingen.

2d) Nätverk av cykelvägar – En viktig sak för att fler ska vilja cykla och inte ta bilen. Tyvärr har man just halverat budgeten för cykelbanor i Stockholm, miljöpartiet tycker man borde fördubblat satsningarna istället.

3) Miljö, social- och klimatmärkning av varor – Staden kan bidra till utvecklingen av miljömärkningen genom aktiv upphandling, här kan man göra betydligt mer än idag. Att man stoppat arbetet att göra Stockholm till en Fair Trade City känns jättetråkigt eftersom detta hade fått fler att lära sig om arbetsmiljön för varor från tredje världen.

4) Utöka utbudet av miljövänliga varor - Att samordna varuleveranser till verksamheter i Stockholm är ett konkret sätt som staden kan arbeta med att minska transporterna och underlätta för små lokala leverantörer. Tyvärr sker detta i mycket liten utsträckning idag. När det gäller flaskvatten anser miljöpartiet att det verkligen går att ändra beteende, nu har t ex fullmäktige till sina möten bytt vattenflaskor mot kranar som det går att hämta vatten ut. Mer information till inflyttade om kranvattnets kvalitet kan också bidra att personer som har vanan att köpa vatten i andra städer går över till kranvatten i Stockholm. Stockholm kan även bättre anpassa matsedlarna i skolor och förskolor till säsongen, och på så sätt minska långa transporter av mat.

5a) Effektivisera källsorteringen genom fack på soptunnorna – Miljöpartiet tycker att man borde utreda förslaget om att ha flera fack på soptunnor utomhus, under sommarhalvåret är det många som tar med sig färdigmat ut i parker och då blir det mycket plast och kartong som slängs. Att återvinna materialet är mer effektivt än att endast återvinna energi genom förbränning.

5b) Pant på el-skrot – Pantsystem lyckas få väldigt stor återlämningsandel och el-skrot skulle kunna beläggas med pant. Om dagens reglering med ansvar för producenten att samla in el-skrot inte fungerar bra kan pant vara ett sätt att förbättra systemet. Miljöpartiet har bl a föreslagit att sätta pant på engångsgrillar för att dessa ska samlas in och återvinnas som metall istället för att skräpa ner i parkerna och på badplatserna.

5c) Utvidga källsorteringen i hushållen – Fastighetsnära källsortering är en bra och viktig målsättning, tyvärr har man inte kunnat lösa vem som ska stå för kostnaderna för att bygga om de soprum i äldre hus som inte klarar detta. Miljöpartiet är angelägna om att det blir löst så att det naturliga, precis som ungdomsparlamentets miljöutskott påpekar, blir att slänga sina sopor helt och hållet sorterat.”

Reservation anfördes av ledamoten Eva Louise Erlandsson Slorach (s) med hänvisning till sitt yrkande enligt följande

1. att i huvudsak tillstyrka motionen.
2. att därutöver anför följande

”Motionen visar både på en insikt om allvaret i dessa frågor och på ett helhetsperspektiv på samhället där det förebyggande och proaktiva arbetet är i fokus. Motionen visar också på en insikt om att det inte går att skilja en seriös omsorg om miljön från en omsorg om människans villkor och ett socialt och ekonomiskt uthålligt samhälle.

Vi delar förvaltningens bedömning att vissa av förslagen ligger utanför den kommunala kompetensen. Staden har dock tidigare agerat i frågor som inte ligger inom den kommunala kompetensen i syfte att uppnå vissa mål som kommunen ansett är viktiga. Det behöver därför inte innebära något hinder att kommunen inte äger frågan som sådan.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att ungdomsparlamentet i sin motion ger uttryck för ett synsätt vi delar och vi vill därför i huvudsak tillstyrka motionen.”

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Ulla Hamilton (m) samt ledamöterna Lennart Jansson (m), Lena Bring (m), Torbjörn Erbe (m), Daniel Valiollahi (m), Per-Ola Bosson (m) och Karin Karlsbro (fp) enligt följande.

”Miljöförvaltningen lämnar en gedigen redovisning över det arbete som bedrivs i staden utifrån de förslag som motionen innehåller. Denna visar också med tydlighet att staden redan arbetar med många av förslagen som faller inom den kommunala rådgivningen.”

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Per Olsson (mp) enligt följande

1) Att nämnden ställer sig bakom ungdomsparlamentets motion

2) därutöver uttalar

Att motioner från ungdomsparlamentet kommer till utbildningsnämnden är väldigt bra. Staden behöver bli bättre på att lyssna till och se den kompetens som staden unga invånare besitter.

Utbildningsförvaltningen borde hantera initiativ från ungdomsparlamentet med större respekt och göra ordentliga underlag för dessa ärenden. I flera andra områden som inte direkt handlar om förvaltningens arbetsområde gör förvaltningen och nämnden ställningstagande. Det är fullt rimligt att vi också gör det i den här frågan.

Att arbeta med gröntflagg skulle dessutom vara intressant att prova i grundskolan.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Jakob Dencker m.fl. (mp) enligt följande

- att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
- att därutöver anföra

Vi stödjer att motionen tas upp i kommunfullmäktige.

Det är inspirerande att läsa om det som stadsdelförvaltningen faktiskt gör för att förbättra miljön både lokalt och globalt.

Vi ser positivt på inrättandet av ungdomsparlamentet som ger ungdomarna en ökad förståelse för demokratiskt beslutsfattande. Ungdomsparlamentet är ett positivt steg mot en bättre demokratisering eftersom den med största sannolikhet bidrar till att minska misstron mot politiker och gapet mellan unga och äldre i vårt politiska system.

Parlamentets förslag om miljöpolitik är inspirerande. I grund och botten handlar det om att förändra attityder i samhället för att komma åt miljöhoten. Vi tycker därför att det är bra att ungdomsparlamentet trycker på för att öka människornas miljömedvetenhet på olika sätt. Förslagen om att införa en bättre energisupport, införa Grön Flagg samt att utöka utbudet av miljövänliga produkter m.m. måste tas på allvar.

Det är mycket bra att förbättra möjligheten för sopsortering bland gående och placera ut nya papperskorgar med olika fack för varierande avfall, t ex papper, aluminium, burkar och plast. Det är också bra att man vill utvidga källsorteringen i hemmet. Ungdomsparlamentets förslag att flerfamiljshus får ett källsorteringsrum där hushållsavfallet kan sorteras i stället för traditionella sopnedkast är också värt att genomföra. Man bör också driva att villaägare får soptunnor med separata fack

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Majvi Andersson m fl (s), ledamoten Maj-Len Eklund (v) och ledamoten Kenneth Rönquist (mp) och yrkade bifall till motionen.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2008:16

2008:16

Motion av Abdo Goriya m.fl. (s) om ungdomsparlamentets motion angående miljöpolitik

Dnr 016-424/2008

Inom ramen för Ungdomsparlamentet har elever i Stockholms stads gymnasieskolor på olika sätt varit med och bestämt vilka frågor de anser är viktigast. Årets frågor har varit: ”Vad kan vi göra åt arbetslösheten bland 18-24-åringar?”, ”På vilka sätt kan vi bekämpa rasismen i samhället?”, ”Hur kan vi få en bättre och billigare kollektivtrafik i Stockholm?”, ”Hur kan vi bidra till ett miljövänligt beteende bland Stockholms invånare?” samt ”Hur kan unga som studerar vidare efter gymnasiet få en bättre ekonomisk situation?” Inom dessa områden har eleverna tagit fram fakta, arbetat fram förslag, debatterat och beslutat om en motion per fråga.

Vad gäller ungdomsparlamentets motion om miljö, delar socialdemokraterna de flesta av de förslag som förs fram, dock inte alla förslag. Vi är också medvetna om att några av de frågor som tas upp inte hör till kommunfullmäktige att besluta om. Trots detta anser vi att det för stadens del är värdefullt att alla de förslag som ungdomsparlamentet för fram i sin motion i sak kan prövas av kommunfullmäktige. En sådan prövning förutsätter att ungdomsparlamentets motion bereds på samma som andra motioner till kommunfullmäktige.

För att få till stånd en sådan saklig beredning som ger fullmäktige möjlighet att ta ställning till samtliga förslag som förs fram i ungdomsparlamentets motion väljer vi att lämna i en motion till kommunfullmäktige som är likalydande med ungdomsparlamentets motion om miljö.

Yrkande

1. att kommunfullmäktige efter sedvanlig beredning ges möjlighet att i sak ta ställning till de förslag som framförs i motionen

2. att man i samband med behandlingen av motionerna från Ungdoms-
parlamentet anordnar ett kommunfullmäktige med inriktning mot att
behandla frågor som rör ungdomar.

Stockholm den 11 februari 2008

Abdo Goriya

Berit Kruse

Elisabeth Brandt-Ygeman

Jan Valeskog

Jari Visshe

Malte Sigemalm

Mirja Räihä Järvinen

Kersti Py Börjeson

Roger Mogert

Teres Lindberg

Tomas Rudin

Bilaga

Motion gällande: Hur kan vi bidra till ett mer miljövänligt beteende bland Stockholms invånare?

Inledning/Bakgrund

Sedan industrialiseringen har utsläppen av växthusgaser ökat drastiskt och det är vi människor som bär ansvaret. Varje dag trafikeras Stockholm av ca 528 000 förbipasserande fordon, dessa släpper årligen ut 817 000 ton koldioxid (Vägverket). Vår ohälsosamma relation till jordens resurser har i dagsläget satt os i en ohållbar situation som inte enbart hotar oss utan framförallt framtida generationer. I Sverige kan antalet stormar som Gudrun komma att öka vilket kommer att sätta liv på spel.

Orsakerna till detta finner vi i:

- Stockholmarens inställning och omedvetenhet om miljön
- Utsläppen av växthusgaser
- En omfattande överkonsumtion
- Brist på miljövänliga alternativ
- Ett bristfälligt återvinningssystem

Den globala uppvärmningen har varit ett eskalerande problem sedan många år utan några specifika åtgärder. Stockholm bidrar till uppvärmningen och klimatförändringar genom till exempel onödigt import av exempelvis matvaror samt många tungt trafikerade vägar – alltså för många transporter och för liten användning av exempelvis kollektivtrafiken.

Av bekvämlighet har många stockholmare svårt att ändra sina vanor exempelvis när det gäller återvinning då det är tidskrävande och inte tillräckligt lättillgängligt. Överkonsumtion handlar inte enbart om konkreta produkter och konsumtionsmönster utan även om energi och uppvärmning. Många bostäder är dåligt tätade vilket innebär att värmen går förlorad. Detta leder till ett större behov av energi vilket då leder till överanvändning. Det råder en brist och ett högt pris på miljövänliga produkter, människor väljer det billigare alternativet och motverkar ett mer miljövänligt konsumtionsmönster.

Åtgärdsförslag:

Mot bakgrund av dessa fakta föreslår vi följande;

1. Att bidra till en förbättring av stockholmarnas inställning kring ett positivt miljövänligt beteende genom att:

- a) öka kunskapen och informera om vad varje enskild individ kan göra för att bidra till en bättre miljö med hjälp av olika medier som radio, teve, internet och utomhusreklam
- b) införa grönflagg för att nå stadens yngsta invånare vilket innebär att man redan i förskolan påverkar barnen i en miljövänlig riktning, som att t. ex lära sig att källsorte-

ra, detta kan göras roligt för barnen genom att dela ut gröna flaggor till de förskolor som har en miljövänlig inriktning

c) upprätta en energisupport dit privatpersoner kan vända sig för att få råd och tips för att minska sin el och energianvändning, denna ska vara statligt finansierad eller när möjligt med volontärer

2. Att minska stockholmarnas utsläpp av växthusgaser genom att:

a) subventionera miljövänliga varor och tjänster

b) förbättra kollektivtrafiken med t. ex ökad turtäthet så att den blir mer tilltalande än omiljövänliga alternativ som bilåkning

c) göra utsläppen av växthusgaser till ett marknadsekonomiskt styrmedel genom att ta betalt för alla former av utsläpp, vilket minskar lönsamheten för tillverkning och konsumtion av omiljövänliga produkter då deras motsats framstår som billigare; resultatet blir att de miljöfarliga alternativen slås ut, stockholmarna styrs därigenom mot ett miljövänligt beteende; detta sker på global nivå, med existerande utsläppsrätter som bas, för maximal genomslagskraft

d) bygga ett större nätverk av cykelvägar i staden och därigenom göra cykeln till ett attraktivt färdmedel

3. Att förenkla ett miljövänligt val för invånarna gällande livsmedel genom att införa en ny miljömärkning med uppgift att göra konsumenten mer medveten, märkningen ska innehålla följande aspekter:

a) Sociala förhållanden

b) Tillverkningen och transportens klimatpåverkan

c) Ekologiska odlings/uppfödningförhållanden

4. Att öka utbudet av miljövänliga produkter genom att

a) minska importen av varor som kan produceras i närområdet: minska importen av tappat vatten då Sverige har bland världens bästa kranvatten

b) minska de långa mattransporterna genom att bidra till säsongsanpassade matvanor, närproducerade varor bör vara billigare då de är mer miljövänliga

5. Att öka och effektivisera källsorteringen genom att:

a) förbättra möjligheten för sopsortering bland gående och placera ut nya papperskor-gar med olika fack för varierande avfall, t.ex papper, aluminium, burkar och plast

b) införa ett pantsystem, liknande dagens för burkar, för el-avfall, en viss procent läggs till på priset vid inköpet och återfås vid returen, detta uppmuntrar människor att lämna tillbaka el-avfall,

c) utvidga källsorteringen till hemmet, flerfamiljshus får ett källsorteringsrum där hushållsavfallet sorteras istället för traditionella sopnedkast, villaägare för soptunnor med separata fack.

Med dessa förslag anser vi att det miljövänliga beteendet bland Stockholms invånare kan förbättras.